

štirinajstega leta svojega življenja.

Izreči se nam je torej brez-pogojno in neizprosno za osem-letno obvezno šolsko obiskovanje brez izjem in olajšav! To smo dolžni šoli kot taki, a dolžni smo to tudi koristim kmetiškega ljudstva!

Če se uveljavi ta princip, potem je hipoma urejeno razmerje med šolo in kmetiškim vprašanjem: Šola postane neizčrpni vir blaginje, ki jo bo uživalo naše kmetiško ljudstvo. S tem se dvigne naša nacionalna ekonomija do stopnje popolnosti. Naše ljudstvo bo znalo živeti in v svojo korist izrabljati zaklade svoje plodovite zemlje, in sicer izrabljati racionalno!

Do 12. šol. leta bi bilo dovolj časa, da bi se vsestransko temeljito predelali predmeti, ki jih navaja že imenovani paragraf. Tako bi dobila učence in učenka toliko izobrazbe, kolikor je treba za praktično življenje. Tistim, ki hočejo naprej v šole, ostane ta pot odprta od 10. leta dalje. Ostali pa bi od 10. do 12. leta v splošni znanosti dozoreli toliko, da bi bili sposobni za strokovni pouk, ki se naj bi vršil teoretiško in praktično zadnji dve leti.

Letos je v "Domovini" (od 82. do 85. štev. julija meseca) priobčil strokovnjak-učitelj J. Gosak več člankov, ki prepričevalno govorijo o prenovi ljudskega šolstva v navedenem smislu. Upravni odbor "Zaveze" je že v svoji seji o Veliki noči določil, da prevzamem jaz referat o tem vprašanju. Nazori strokovnjaka in mene lajka se v marsičem strinjajo tako glede teoretiške kakor glede praktične strani te prenosne.

V teoriji — in to bi bilo v zimskem času — naj bi se poučevalo, kakor navaja Gosak:

1. v kmetijskem knjigovodstvu; zakaj natančni preudarek, je li gospodarstvo napreduje ali nazaduje, je razviden le iz vestnega knjigovodstva. "Knjigovodstvo varuje gospodarja pred nepotrebnim zapravljanjem in navaja s tem k večji varčnosti in pridnosti. Končno skrbi knjigovodstvo tudi za red v gospodarstvu," piše strokovnjak Rohrman.

2. Socialno razmerje med gospodarjem in delavcem, bodisi poslom, dninarjem ali akordnim delavcem, mora biti vsakemu gospodarju jasna zadeva. Zaraditega je treba že mladino poučiti o najvažnejših poselskih postavah, kako se išče poslov, katere pravice mu pristojajo, kakšno razmerje naj vlada med obema, da bosta imela medsebojno korist; o mezdi, o številu poslov, o najemanju dninarjev, kako privabiti in obdržati dninarje itd. To so vprašanja, ki igrajo v današnjem pomanjkanju delavnih moči v narodnem gospodarstvu veliko ulogo.

3. Kmet je primoran plačevati davke in opravljati svoje dolžnosti napram državi. Kako nevedno je še danes ljudstvo v tem oziru! Kako malo pojmuje, kam gredo plačani denarji in kakšno pravico ima kmet, da jih v obliki občekoristnih naprav in podpor zopet zahteva od države. Slepo strankarstvo ima izvečine svoj izvor v ustavni nevednosti; zavedeno ljudstvo drvi, fanatizirano po svojih voditeljih, nevede kam in s kakšnim namenom! Ustavoznanstvo, t. j. upogled v občinsko, okrajno, deželno in državno upravo, dovede ljudstvo do pravega spoznanja svojega razmerja napram javnosti in umnega, pre-mišljenega uporabljanja svojih volilnih pravic.

4. Za varstvo posestev skrbi država. V ta namen so načrtana in popisana vsa posestva v katastru in zemljiški knjigi. To razmerje posestnika k državi je za vsakega glede lastnine velikosti njegovega zemljišča, nje vrednosti, vknjižbe dolgov, servitutov, zastavnih pravic itd. eminentne važnosti.

5. Koliko nepotrebnih pravd vodijo danes naši kmeti za ničnostne stvari; saj bo že kmalu nastala prislovica: Pravda se kot slovenski kmet. Ali bi se ne dalo temu izogniti, ko bi se bodočega kmetovalca poučilo o najvažnejših, kmeta se tikajočih postavah, kakor o dedščini, servitutih, motenju posestva, o prisvojitvi lastninskih pravic, vodni postavi, lovskemu zakonu, kupčijskih postavah ter o brezmiselnosti malenkostnega pravljanja!

6. Zadrugištvo je danes pro-niklo že v najširše kroge, le med kmetom ga še v svrhu nakupa in prodaje raznih pridelkov jako pogrešamo. Kolik gospodarski napredek je pričakovati od zadrugištva ne samo na posojilniškem, ampak še toliko bolj na gospodarskem zadrugiškem polju! — Na zadrugištvo polagamo vse premalo važnosti. Poudarjati moram, da je predvsem učiteljstvo poklicano, da se zavzame za to velevažno panogo narodnega gospodarstva ter zbudijo zanj smisel in pojmovanje med najširšimi sloji našega naroda, zlasti med kmetiškim ljudstvom. Zadrugištvo sigurno dvigne našo materialno blaginjo in z njo vzporedno se potem samoobsebi dvigne naša kulturna moč!

7. Pouk o zavarovalnicah je za kmeta velike važnosti. Ne samo zavarovalnice proti ognju in toči, ampak še bolj živinske zavarovalnice posameznih občin naj bodo predmet vsestranskemu premotiviranju!

8. Kmetijske podružnice so prava stanovska organizacija kmeta, od katere ima ta pričakovati še obilo koristi! Pojem kmetijskih podružnic je treba večkrat razjasniti in kazati na dobiček, ki ga uživa kmet-član od njih. To ne bo težko, ker so ravno učitelji izvečine duša takim podružnicam.

9. Kmetijske razmere v drugih naprednih deželah, njih vpliv na našo kupčijo, uvoz in izvoz so zanimiv predmet vsakemu napredujočemu kmetovalcu!

10. Higiiena in nekoliko iz živinozdravništva, četudi le bolj v skromnem obsegu, sodi tudi v okvir praktičnega znanja.

11. Risanje in umevanje primitivnih stavbnih črtežev prihrani kmetu mnogo denarja in ga varuje pred nepremišljenimi, neprikladnimi stavbami. Stavbe na kmetih brez pravega detajliranega stroškovnika so že marsikoga pokopale.

12. Šola, bodisi strokovnoljudska ali nadaljevalna, ima uvajati gospodarja v kmetijske strokovne knjige in kmetijske strokovne časopise. Kmet mora priti do zavesti, da nikdar dosti ne zna, da se mora vedno naobraževati in uvaževati izkušnje in iznajdbe veščakov svoje stroke.

13. Uvesti bi se morala poljudna šolska knjiga za najvažnejši pouk iz raznih strok kmetijstva. V tej knjigi bi morali biti glavni pojmi o kemiji, ker ta je kot veda pri umnem kmetovanju neobhodno potrebna.

Pri dekletih bi moralo vzgoje-slovje zavzemati odlično mesto. Saj vidimo, kako slabo ponekod vzgajajo svoje otroke matere, ker niso same vzgojene. Dom podira to, kar zida šola. Boditeljski sestanki nadomeščajo domačo vzgojo. To je naše delo!

Pouk v higieni bi bodoča gospodinja poučil o važnosti snage v hiši, obleki, na dvorišču itd. — Šivanje, gospodinjsko knjigovodstvo, kuhanje, gojenje zelenjadi in cvetic, mlekarstvo, perutninarstvo — to so stvari, ki drže pokonci ves kmetiški dom; in gospodinja, ki je vsemu temu vešča, res podpira hiši tri ogle.

Seveda nis tem izčrpan teoretiški del v korist kmetiškega stanu preosnovanih ljudskih šol. Ali vsaj nekaj je navedenega v teh točkah. Strokovnjaki iz našega stanu se bodo morali resno baviti s tem vprašanjem, da dozori do jasnosti in preciznih predlogov in zahtev, ki se naj uresničijo našemu kmetiškega ljudstvu v korist.

Teorija brez prakse je mrtva — tako tudi tukaj.

Kako pridemo do praktičnega pouka, to nam določa § 13. šolskega in učnega reda, ki pravi: "Pri vsaki ljudski šoli — zlasti na kmetih — naj se po možnosti napravi in namenu primerno uredi šolski vrt in kmetijsko poizkusno polje."

Rumunija, piše Gosak v imenovanih člankih, je odločila vsaki šoli v praktično udejstvanje kmetijskega pouka precejšen kos zemlje, ki ga ima obdelovati, oziroma oskrbovati učitelj z zrelejšimi učenci. Tudi pri nas bi sodilo k vsaki šoli razen običajnih šolskih vrtov in čebelnjakov — kmetijsko poizkusno polje, in sicer ali a) njiva in travnik, b) trsnica in vinograd, c) njiva-hmeljišče in travnik, d) njiva za vzgajanje mladih gozdnih rastlin itd. in d) skoro povsod hlev, manj sicer zaradi živine same, kakor zaradi gnoja ter ravnjanja z njim in z gnojnicjo. Sled-njič še morebiti tuintam kaj drugega, kakor

bi se pač to pokazalo koristno! Brez njive, travnika, gnojnišča itd. bo ves teoretiški pouk puhal, zakaj otrokom lahko še toliko govorimo o umetnih gnojilih, o gnoju, gnojnišču, ravnjanju z gnojnicjo itd., če pa tega praktično ne demonstriramo — ne bo nič zaleglo.

Učenci in učenke naj bi hodili v družbi učiteljev in učiteljic gledat razne vzorne kmetije, mlekarne, vzorne vrtove, nasade, živalske pasme itd., pa tudi zanikrna in zanemarjena posestva. Tako bi prišla do veljave tudi nazornost, ki jo je uveljavil in znanstveno utemeljil Komenski: na eni strani bi videli, kakšen bodi umen gospodar in umna gospodinja, na drugi pa, kakšna ne smeta biti.

In učiteljstvo?

Potrebno učno osebje bi se leto za leto izobraževalo v nalašč za to prirejanih kurzih, dokler ne bodo učiteljstva tako preosnovana, da ne bodo na njih igralo glavne vloge same formalnosti, nego da bo živo, veselo gibanje in smotno delo usposabljal naš naraščaj učitelje ljudstva, za ljudske učitelje. —

Resnica je, da bi taka reforma našega ljudskega šolstva po kmetih pomnožila število šolske mladine in s tem bi postalo mnogo naših šol pretesnih zlasti za zimski čas; zakaj spomladi, poleti in jeseni bi se mlade naše množice gibale in učile pod milim nebom, kjer bi ne pridobivale samo strokovnega znanja, nego bi tudi občudovale in proučevale delovanje, prenavljanje in čudovito življenje velike učiteljice in vzgojevalke — prirode!

Če pa hočemo ustreči kmetu in obenem imeti lepe napredke na šolskem polju ter pospešiti gospodarski in kulturni razvoj našega ljudstva — ni drugače nego na ta način mogoče spraviti v sklad šolskega in kmetijskega vprašanja. Taka uredba bi bila velikanskega pomena za kmetiški stan, ker bi postala šola zanj v resnici prijateljica in dobrotnica. Seveda mora pri taki reformi vladati načelo: Bistvo — jedro kmetijskemu pouku bodi zavisno od razmer dotičnega kraja!

Pomisleki, da bi potem nastali večji stroški zaradi novih šolskih stavb, oziroma zaradi razširjenja starih šolskih poslopij, morda tudi zaradi večjega števila učiteljstva, se ne smejo jemati v poštev. Ne smemo gledati na žrtve, kjer se obeta občina korist. Bogastvo, sedaj zakopano v zemlji in v speh silah naših duš, bo kipel iz naših tal in iz naših psihiških moči, dvigalo našo gospodarsko in kulturno moč ter ne bo zabilo tudi svojih učiteljev-dobrotnikov. Zbujalo nam bo ponosno zavest, da smose s svojimi silami, s svojimi žrtvami in z ljubeznijo do svoje zemlje dvignili na višino prosvetle-nega — kulturnega naroda!

Vse to, kar sem povedal, je le prvi osnutek velike reforme, ki naj približa naše ljudsko šolstvo kmetiškega stanu in obratno naš kmetijski stan ljudskemu šolstvu. Veseli me, da se je zato zblizanje, za tako podemokratizovanje našega ljudskega šolstva najprej ter brez vseh ovinkov in zahrbtnih namenov izreklo slovensko učiteljstvo, združeno v naši "Zavezi". S tem je pokazalo, daje v resnici zavedno in napredno, da umeje duha današnjega časa, daje — to posebno poudarjam! — narodno in demokratsko obenem!

Zakaj kako naj govorimo o narodu, ako ob bedi in nevednosti, ob nezavesti svojih pridobitnih zmoglosti, ob resignaciji in hlapčevski uslužnosti prepučša kos za kosom svoje zemlje lačnemu tujcu, ki se zajeda v naše narodno telo ter ubija našo narodno samobitnost?!

Mi učitelji in učiteljice smo tisti, ki hočemo potem gospodarske osamosvojitve in gospodarske utrjenosti zbuditi in ojačiti v svojem ljudstvu vero v samega sebe, zbuditi v njem samostojnega človeka, ki se bo zavedal svojih dolžnosti, pa tudi svojih pravic, ki so posledica prvih. Nečemo, da binašel ljudstvo samo delalo in trpelo, ampak hočemo, da naj naše ljudstvo tudi živi in uživa! Le takega življenja želi narodni učitelj svojemu ljudstvu!

Mi učitelji in učiteljice nečemo in nedopustimo, da bise ponižala

šola v službo tej ali oni poli-tiški stranki, temu ali onemu naziranju, ki kjerkoli in kadarkoli slučajno prevladuje in vleče nerazsodne množice za seboj. Ne! Šola bodi zaljudstvo! Iz njega zajemaj svojo moč in njemu jo zopet daruj, v sebi preoblikano in dozorelo po principih prave pedagogike in čiste morale! Šola se podemokratizuj! Šola ni samo za tega ali za onega, šola je za vse ljudi in za vse stanovce! Mati svojim otrokom!

Enako kakor o šoli in kmetiškem vprašanju bi se dalo razpravljati tudi o šoli in delavskem vprašanju. Mnogo je tu enakosti, mnogo istih potreb, nekaj seveda tudi razlike. Toda o tem ob drugi priliki!

Glavno, kar sem hotel danes povedati, je troje. Zato predlagam:

I.

Učiteljstvo, zbrano na XX. glavniskupščini "Zaveze avstr. jugoslov. učit. društev" v Gorici dne 7. septembra 1908. l., se izreka za obveznost šolskega obiskovanja v smislu § 21. drž. šol. zakona z dne 14. maja l. 1869., drž. zak. št. 62, prvi odstavek.

II.

Učiteljstvo, zbrano na XX. glavniskupščini "Zaveze avstr. jugoslov. učit. društev" v Gorici dne 7. septembra 1908, se izreka za reformo ljudskega šolstva v smislu potreb in koristi kmetijskega (delavskega) stanu.

III.

Vodstvo "Zaveze" se pooblašča, da zbudijo med deželnimi in državnimi poslanci, ki so šoli prijazni in naklonjeni, zanimanje do sklepov današnjega zborovanja, ki so izraženi v I. in II. predlogu. Obenem naj se obrne do njih prošnja, da naj izkušajo udejstvovati naše sklepe.

* * *

Prepričan sem, da ne ostane ta akcija brezuspešna; vem pa tudi, da ne bo tako naglo izvedena, kakor so naglo izgovorjene te besede. Važno delo rabi časa in študij, posebno v Avstriji. Treba je predvsem, da mi sami vse to zadevo temeljito preudarimo, zakaj več oči več vidi. V svojem stanu imamo več veščakov v kmetijstvu in na pedagoškem polju, ki bodo znali bolj od mene oboje združiti v harmonsko celoto. Priznavam sam, da je moj referat daleč od popolnosti, a zavest imam, da sem to važno vprašanje izprožil, ki gotovo ne izveni kot mehka pesem, ampak ki ostane na dnevnem redu toliko časa, dokler ne bo temeljito rešeno! Pripraviti se moramo! Zato stavljam k sklepu to-le

resolucijo:

Vsa učiteljska društva, ki so združena v naši "Zavezi", naj v prihodnjih zborovanjih razmotrivajo temo o šoli in kmetiškem vprašanju. Na podlagi mojih današnjih izvajanj naj stavijo konkretne predloge, oziroma načrte, ki jih naj vpošljejo vodstvu "Zaveze", da jih ta ob ugodni priliki porabi ali pa počaka prihodnje glavne skupščine, kjer iz vsega doposlanega gradiva izberemo najboljše in najzrelejše, da tako ustvarimo temelj bodoči ljudski šoli na kmetih — za kmetiško ljudstvo!

Tako imajo tudi naša učiteljska društva za bodoče leto obilo lepega in hvaležnega dela.

XX. glavna skupščina "Zaveze" v Gorici.

dne 6., 7. in 8. septembra t. l.

(Dalje.)

O "Zavezniških" listih.

"Učiteljski Tovariš".

Poroča upravnik tov. A. Rapč.

Naročnikov ima "Tovariš" 1250, plačujočih 1070 drugi so brezplačni. Tu seveda niso vštet učit. pripravniki, ki dobivajo v Ljubljani 100 izvodov, v Mariboru 10, v Kopru 15 in v Celovcu 5 izvodov.

Dalje v prilogi.

Stanje „Tovariša“, je slabo. Prosim, poslušajte proračun: Upravništvo ima izplačati vsako leto:

tiskarni	8140-30 K
za znamke	1352— „
drugi stroški	1918-60 „
Skupaj	11410-90 K

Upravništvo bi imelo dohodkov: naročnine, če bi plačali vsi naročniki brez izjeme . . . 8560— K inserati, če bi plačali vsi, ki inserirajo, okroglo 2500— „

Skupaj	11060— K
Če primerjamo stroške	11410-90 K
z dohodki,	11060— „
se kaže vsako leto	350-90 K

Pritegnimo k tej izgubi še stari dolg 8046-54 K, ki sem ga prevzel v obeh tiskarnah, t. j. v „Narodni“ in „Učiteljski“, ter ga zaradi zgoraj navedene letne izgube ne morem nič pokriti, potem vidimo, da ima „Tovariš“ 8397-44 K dolga, ki se bo večal z vsakim letom za zgoraj navedeno izgubo, ki bo pa gotovo še večja, zakaj letos sem izterjal precej starega dolga, kar v prihodnje ne bo.

Del. A. Germek: Naj stavi poročevalc konkretne predloge!

Del. Kelc: „Učit. Tov.“ je vzorno urejevan, zato naj plačamo naročnine po 10 K na leto.

Del. Gnus: Boji se tega. Zvišana naročnina bo slabo vplivala in zmanjšala število naročnikov.

Del. Gangl: Naročnine ne smemo zvišati in obsega ne zmanjšati. Vsi naši somišljeniki, zlasti socialni odseki, morajo skrbeti, da se razširi list tudi na neučiteljske kroge in da dobe čimveč inseratov. Kdor je v naši organizaciji, mora biti naročnik listu in delovati za njega razširjenje.

Del. Pesek zagovarja mnenje tovariša Gangla in predlaga:

I. Učiteljsko naj podpira „Zveze narodnih društev na Štajerskem, Koroškem, Goriškem in Kranjskem“ ter naj zahteva, da Zveze vplivajo, da si združena društva naroče „Učit. Tov.“

II. „Zaveza“ naj izda tiskane pozive na občinstvo, da se naroče na „Zavezine“ liste in da naj inserirajo v naših listih. Take pozive naj razpošlje učiteljska društva v svojem okraju s pripombo, da bo učiteljsko kupovalo, oziroma podpiralo le tiste trgovce, obrtnike, gostilničarje, ki bodo naročeni na „Zavezine“ liste in ki bodo inserirali v njih. (Sprejeto.)

V debati so še govorili tovariši Toman, Kutin, Hreščak, Gnus, Luznar, Kelc, Pesek in poročevalc, nakar sta bila sprejeta njegova predloga:

I. „Učit. Tov.“ se plačuje naprej, in sicer vsaj četrtletno, in sicer vsakemu ustavi.

II. Z novim letom se ustavi „Tovariš“ vsem, ki niso poplačali vsega starega dolga in niso plačali četrt leta naprej. Na pisma in obljube se ne ozira.

Sprejet je bil tudi predlog tovariša Zajca:

Brezplačni izvodi naj se določijo v sporazumom z uredništvom in upravništvom.

Del. Šega predlaga:

I. „Učit. Tov.“ naj ne prinaša niti notie razpisov onih služb, ki jih c. kr. okr. šol. sveti nočejo plačati kot inserate.

II. „Zaveza“ se obrni potom okrožnice na posamezna okraj. učit. društva, da ona pritisnejo na posamezne c. kr. okr. šol. svete, da honorirajo razpise posameznih služb.

K predlogu so govorili tov. Kelc, Pesek, Strelec, Zajec, predsednik in Šega. Sprejeta sta bila predloga tovariša Šega.

„Popotnik.“

Poroča upravnik tov. Fr. Luznar: „Popotnik“ se tiska v 950 izvodih, naročnikov ima 700. Dohodkov je 4200 K, stroškov 3900 K, torej je list aktiven. — Apeluje na vsestransko podporo učiteljstva in drugega občinstva.

„Zvonček.“

Poroča upravnik tov. L. Jelenc: „Zvonček“ se tiska v 1400 izvodih, naročnikov pa ima 1072. Dohodki so znašali 4726 K 57 h, stroški 4449 K 24 h, torej ima list prebitok. — Skrb učiteljstva je, da se izdatno dvigne število naročnikov tega krasnega mladinskega lista.

Račun „Zaveze avstr. jugoslov. učiteljskih društev“ v letu 1907.

Poroča blagajnik tov. Fr. Luznar:

kadar in kakor se mu zdi to primerno in koristno.

IV. Ti sklepi so vsestransko obvezni.

Predlogi so bili sprejeti z odobravanjem enoglasno.

Tov. A. Pesek predlaga: I. V okviru naše organizacije naj se ustanovi pomožen sklad v podporo obolelim učiteljem in učiteljicam.

II. Na Štajerskem, Kranjskem in Primorskem naj se ustanovi po eno društvo „Prilagodilni dom“, ki naj podpira učiteljske in skrbi za učiteljski naraščaj.

III. Ustanovi naj se jubilejsko društvo „Dom in šola“, ki bi dajalo društvenikom za določeni prispevek vsak mesec list „Domače ognjišče“ in še 2 ali 3 knjige enkrat v letu. Namen društva naj bi bil, delovati za stik med domom in šolo ter nuditi narodu zdravega, poučnega in zabavnega čtiva, da se povzdigne naše ljudstvo na višjo stopnjo naobrazbe.

Sprejeto s pristavkom, da naj o tem razmišlja upravni odbor.

Silvestrov referat.

Tov. Silvester je nato referiral o temi „Narodnonapredno učiteljstvo in klerikalizem“. — Referat prijavi v celoti.

S tem je bil dnevni red zborovanja delegacije izrpan. Tov. predsednik zaključil zborovanje. (Klici: Živio predsednik!)

Koncert v hotelu „Jelen“.

Naravnost impozanten je bil koncert, ki ga je priredilo združeno učiteljstvo goriškega okraja istega dne ob 8. uri zvečer na vrtu hotela „Jelen“. Udeležba je bila tako velikanška, da so bili obširni prostori hotela natlačeno polni in da je veliko ljudi moralo oditi zaradi pomanjkanja prostora. Tolike udeležbe še ni imela slična prireditve v Gorici.

Vse točke, tako pevske kakor tudi godbene, so se vršile v popolno zadovoljnost vsega občinstva, kar je pričalo navdušeno ploskanje po vsaki točki. „Nazaj v planinski raj!“ so morali ponoviti. Pevske točke je vodil s priznano spretnostjo in s finim umetniškim razumevanjem tov. Al. Vrč, nadučitelj v Kanal. Vsa čast njemu in njegovemu vrlemu zboru! — Gmotni in moralni uspeh je bil povsem dovoljen. (Konec.)

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani. registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca avgusta: K 141.548-30.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Donesek k poglavju „Napadi na učiteljstvo“.

Navajamo samo gola fakta, kakor jih objavlja „Slovenec“ v številkah 205, 206, 207 in 208 z dne 7. do 11. sept. t. l.

„Slomškova zveza“ je dne 6. t. m. zborovala v Boh. Bistrici. Udeležil se je zborovanja tudi dr. Lampe. V „Slovencu“ čitamo (štev. 205):

Dr. Lampe prinaša pozdrave odsotnega deželnega glavarja, pozdravi zborovalce v imenu S. L. S., pa tudi v imenu deželnega odbora. To zdaj lahko storimo, pravi g. govornik, včasih pa ni bilo tako. Naša stranka je vedno z zanimanjem zasledovala gibanje „Slomškove zveze“, ki naj zbira v svojem okrilju najboljše moči. Ta organizacija naj pokaže, kam se imamo mi obrniti. Dežela je dolžna krščanskemu učiteljstvu dati, kar mu gre. Toda povdarjam, samo temu v polni meri, ki vzgaja mladino v pravem krščanstvu. Oni pa, ki so sovražni ljudstvu, naj ne pridejo, da bi jim dežela dala, česar ne sme in ne more. Za „Slomškovo zvezo“ bomo vsikdar delali, s tem je naše stališče pojasnjeno. Želim, da bi „Slomškova zveza“ napredovala in rastla po solidarnosti in notranji organizaciji. Želim pa tudi, da bi bilo med nami in med člani več stika, da se spoznamo in da ob pravem času moremo storiti i mi svojo dolžnost. Bodite po-

Denarni promet.

Prejemki.	Denarni promet.				Izdatki.				
	K	h	K	h	K	h	K	h	
1. Račun blagajne: Gotovina dne 31. decembra 1906			46	27	1. Račun potnin: Upravni odbor	162	20		
2. Račun društvenine: Vplačana za prejšnje leto . . .	140	20			Vodstvo	152	—		
Vplačana za tekoče leto . . .	1176	—	1316	20	Reprezentacija v l. 1906	401	70		
3. Račun „Banke Slavije“			2036	54	Reprezentacija v l. 1907	404	35	1120	25
4. Račun daril			50	—	2. Račun nagrad: Predsedniku	120	—		
5. Račun listov: „Zvonček“			547	66	Tajniku	120	—		
					Blagajniku	100	—	340	—
					3. Račun tiskovin			46	20
					4. Račun zaveznega zborovanja v Radovljici			285	89
					5. Račun uprave			538	74
					6. Račun blagajne: Gotovina dne 31. decembra 1907			1665	59
			3996	67				3996	67

Bilanca.

Aktiva.	Bilanca.				Pasiva.				
	K	h	K	h	K	h	K	h	
1. Račun blagajne: Gotovina dne 31. decembra 1907			1665	59	1. Račun zasebnih posojil: Dolg koncem leta 1906			300	—
2. Račun hranilničnih vlog: Delež hranilnice in posojilnice „Učit. konvikta“	50	—			2. Račun glavnice: Čisto premoženje 31. dec. 1906	1093	33		
5% dividenda za l. 1906	2	50			Čisto premoženje 31. dec. 1907	4420	57	5513	90
5% dividenda za l. 1907	2	50	55	—					
3. Račun društvenine: Zaostala članarina			99	40					
4. Račun listov: „Popotnik“: Prebitek l. 1906 . K 440-70									
Dobiček l. 1907 . „ 666-79	1107	49							
„Učiteljski Tovariš“: Prebitek l. 1906 . K 500-07									
Prebitek l. 1907 . K 2309-02	2809	09							
„Zvonček“: Oddanih l. 1907 K 547-66									
Prebitek l. 1906 „ 161-39 386-27	77	33	3993	91					
Odpis vsled izgube 1907 K 308-94									
			5813	90				5813	90

Volitev pregl. računov.

Za pregledovalce računov so bili izvoljeni na predlog tov. Gnusa K. Kveder, A. Germek in Fr. Juvanec.

Določitev letnih doneskov in druge zadeve.

Na predlog blagajnika Luznarja ostane letnina ista kot je bila v preteklem letu. — Nato določi delegacija po poročilu tov. Šega vzpored za glavno zborovanje. — Tov. Dimnik predlaga, naj se prepusti določitev kraja in časa XXI. glavne skupščine uprav-nemu odboru.

Volitve.

Oddanih je bilo 79 glasovnic. Za predsednika „Zaveze“ je bil izvoljen enoglasno tovariš L. Jelenc (plo-

skanje), za prvega tajnika tov. Drag. Česnik, za blagajnika pa tov. Fran Luznar. — Upravni odborniki za Kranjsko so tov.: Juraj Režek, Jakob Dimnik in Ivan Šega; za Štajersko tov.: Fran Koebek, Anton Gnus, Ivan Strelec; za Primorsko in Goriško tov.: Anton Berginec, Ignacij Križman, Ivanka Sabadinova. — Po „Zavezinih“ pravilih sta v odboru še urednika M. J. Nerat in E. Gangl.

S to izvolitvijo je jugoslovansko avstr. učiteljstvo pokazalo, da zaupa dosedanjemu vodstvu popolnoma, ker ve, da edinole v skupnosti in vztrajnosti dosepe do svojega zviševnega smotra. — Z združenimi močmi krepko naprej!

Predlogi in nasveti.

Tovariš E. Gangl utemeljuje svoje predloge:

I. Socialni odseki okrajnih učiteljskih društev imajo nalogo, da popolnoma nepristransko in verodostojno preiščejo vsak slučaj discipliniranja ali preganjanja vsakega učitelja in vsake učiteljice v svojem okraju.

II. O vsaki taki preiskavi je sestaviti socialnemu odseku strogo natančen zapisnik, ki ga je z vsem obtežujočim ali zagovarjajočim materialom poslati vodstvu „Zaveze“ ne da bi to posebe prosilo zanj.

III. Vodstvo „Zaveze“ sme tudi javnosti, t. j. javnim osebam, časopisju, korporacijam nasproti razpolagati s pripisanim gradivom,

Stanje „Tovariša“, je slabo. Prosim, poslušajte proračun: Upravništvo ima izplačati vsako leto:

tiskarni	8140-30 K
za znamke	1352— „
drugi stroški	1918-60 „
Skupaj	11410-90 K

Upravništvo bi imelo dohodkov: naročnine, če bi plačali vsi naročniki brez izjeme	8560— K
inserterji, če bi plačali vsi, ki inserirajo, okroglo	2500— „
Skupaj	11060— K
Če primerjamo stroške	11410-90 K
z dohodki,	11060— „
se kaže vsako leto	350-90 K

Pritegnimo k tej izgubi še stari dolg 8046-54 K, ki sem ga prevzel v obeh tiskarnah, t. j. v „Narodni“ in „Učiteljski“, ter ga zaradi zgoraj navedene letne izgube ne morem nič pokriti, potem vidimo, da ima „Tovariš“ 8397-44 K dolga, ki se bo večal z vsakim letom za zgoraj navedeno izgubo, ki bo pa gotovo še večja, zakaj letos sem izterjal precej starega dolga, kar v prihodnje ne bo.

Del. A. Germek: Naj stavi poročevalc konkretne predloge!

Del. Kelc: „Učit. Tov.“ je vzorno urejevan, zato naj plačamo naročnine po 10 K na leto.

Del. Gnus: Boji se tega. Zvišana naročnina bo slabo vplivala in zmanjšala število naročnikov.

Del. Gangl: Naročnine ne smemo zvišati in obsega ne zmanjšati. Vsi naši somišljeniki, zlasti socialni odseki, morajo skrbeti, da se razširi list tudi na neučiteljske kroge in da dobe čimveč inseratov. Kdor je v naši organizaciji, mora biti naročnik listu in delovati za njega razširjenje.

Del. Pesek zagovarja mnenje tovariša Gangla in predlaga:

I. Učiteljstvo naj podpira „Zveze narodnih društev na Štajerskem, Koroškem, Goriškem in Kranjskem“ ter naj zahteva, da Zveze vplivajo, da si združena društva naroče „Učit. Tov.“

II. „Zaveza“ naj izda tiskane pozive na občinstvo, da se naroče na „Zavezine“ liste in da naj inserirajo v naših listih. Take pozive naj razpošlje učiteljska društva v svojem okraju s pripombo, da bo učiteljstvo kupovalo, oziroma podpiralo le tiste trgovce, obrtnike, gostilničarje, ki bodo naročeni na „Zavezine“ liste in ki bodo inserirali v njih. (Sprejeto.)

V debati so še govorili tovariši Toman, Kutin, Hreščak, Gnus, Luznar, Kelc, Pesek in poročevalc, nakar sta bila sprejeta njegova predloga:

I. „Učit. Tov.“ se plačuje naprej, in sicer vsaj četrtletno, in sicer vsakemu ustavi.

II. Z novim letom se ustavi „Tovariš“ vsem, ki niso poplačali vsega starega dolga in niso plačali četrt leta naprej. Na pisma in obljube se ne ozira.

Sprejet je bil tudi predlog tovariša Zajca:

Brezplačni izvodi naj se določijo v sporazumom z uredništvom in upravništvom.

Del. Šega predlaga:

I. „Učit. Tov.“ naj ne prinaša niti notie razpisov onih služb, ki jih c. kr. okr. šol. sveti nočejo plačati kot inserate.

II. „Zaveza“ se obrni potom okrožnice na posamezna okraj. učit. društva, da ona pritisnejo na posamezne c. kr. okr. šol. svete, da honorirajo razpise posameznih služb.

K predlogu so govorili tov. Kelc, Pesek, Strelec, Zajec, predsednik in Šega. Sprejeta sta bila predloga tovariša Šega.

„Popotnik.“

Poroča upravnik tov. Fr. Luznar: „Popotnik“ se tiska v 950 izvodih, naročnikov ima 700. Dohodkov je 4200 K, stroškov 3900 K, torej je list aktiven. — Apeluje na vsestransko podporo učiteljstva in drugega občinstva.

„Zvonček.“

Poroča upravnik tov. L. Jelenc: „Zvonček“ se tiska v 1400 izvodih, naročnikov pa ima 1072. Dohodki so znašali 4726 K 57 h, stroški 4449 K 24 h, torej ima list prebitok. — Skrb učiteljstva je, da se izdatno dvigne število naročnikov tega krasnega mladinskega lista.

Račun „Zaveze avstr. jugoslov. učiteljskih društev“ v letu 1907.

Poroča blagajnik tov. Fr. Luznar:

kadar in kakor se mu zdi to primerno in koristno.

IV. Ti sklepi so vsestransko obvezni.

Predlogi so bili sprejeti z odobravanjem enoglasno.

Tov. A. Pesek predlaga:

I. V okviru naše organizacije naj se ustanovi pomožen sklad v podporo obolelim učiteljem in učiteljicam.

II. Na Štajerskem, Kranjskem in Primorskem naj se ustanovi po eno društvo „Prilagodilni dom“, ki naj podpira učiteljske in skrbi za učiteljski naraščaj.

III. Ustanovi naj se jubilejsko društvo „Dom in šola“, ki bi dajalo društvenikom za določeni prispevek vsak mesec list „Domače ognjišče“ in še 2 ali 3 knjige enkrat v letu. Namen društva naj bi bil, delovati za stik med domom in šolo ter nuditi narodu zdravega, poučnega in zabavnega čtiva, da se povzdigne naše ljudstvo na višjo stopnjo naobrazbe.

Sprejeto s pristavkom, da naj o tem razmišlja upravni odbor.

Silvestrov referat.

Tov. Silvester je nato referiral o temi „Narodnonapredno učiteljstvo in klerikalizem“. — Referat prijavimo v celoti.

S tem je bil dnevni red zborovanja delegacije izrpan. Tov. predsednik zaključil zborovanje. (Klici: Živio predsednik!)

Koncert v hotelu „Jelen“.

Naravnost impozanten je bil koncert, ki ga je priredilo združeno učiteljstvo goriškega okraja istega dne ob 8. uri zvečer na vrtu hotela „Jelen“. Udeležba je bila tako velikanška, da so bili obširni prostori hotela natlačeno polni in da je veliko ljudi moralo oditi zaradi pomanjkanja prostora. Tolike udeležbe še ni imela slična prireditve v Gorici.

Vse točke, tako pevske kakor tudi godbene, so se vršile v popolno zadovoljnost vsega občinstva, kar je pričalo navdušeno ploskanje po vsaki točki. „Nazaj v planinski raj!“ so morali ponoviti. Pevske točke je vodil s priznano spretnostjo in s finim umetniškim razumevanjem tov. Al. Vrč, nadučitelj v Kanal. Vsa čast njemu in njegovemu vrlemu zboru! — Gmotni in moralni uspeh je bil povsem dovoljen. (Konec.)

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani. registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca avgusta: K 141.548-30.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Donesek k poglavju „Napadi na učiteljstvo“.

Navajamo samo gola fakta, kakor jih objavlja „Slovenec“ v številkah 205, 206, 207 in 208 z dne 7. do 11. sept. t. l.

„Slomškova zveza“ je dne 6. t. m. zborovala v Boh. Bistrici. Udeležil se je zborovanja tudi dr. Lampe. V „Slovencu“ čitamo (štev. 205):

Dr. Lampe prinaša pozdrave odsotnega deželnega glavarja, pozdravi zborovalce v imenu S. L. S., pa tudi v imenu deželnega odbora. To zdaj lahko storimo, pravi g. govornik, včasih pa ni bilo tako. Naša stranka je vedno z zanimanjem zasledovala gibanje „Slomškove zveze“, ki naj zbira v svojem okrilju najboljše moči. Ta organizacija naj pokaže, kam se imamo mi obrniti. Dežela je dolžna krščanskemu učiteljstvu dati, kar mu gre. Toda povdarjam, samo temu v polni meri, ki vzgaja mladino v pravem krščanstvu. Oni pa, ki so sovražni ljudstvu, naj ne pridejo, da bi jim dežela dala, česar ne sme in ne more. Za „Slomškovo zvezo“ bomo vsikdar delali, s tem je naše stališče pojasnjeno. Želim, da bi „Slomškova zveza“ napredovala in rastla po solidarnosti in notranji organizaciji. Želim pa tudi, da bi bilo med nami in med člani več stika, da se spoznamo in da ob pravem času moremo storiti i mi svojo dolžnost. Bodite po-

Denarni promet.

Prejemki.	Denarni promet.				Izdatki.				
	K	h	K	h	K	h	K	h	
1. Račun blagajne: Gotovina dne 31. decembra 1906			46	27	1. Račun potnin: Upravni odbor	162	20		
2. Račun društvenine: Vplačana za prejšnje leto	140	20			Vodstvo	152	—		
Vplačana za tekoče leto	1176	—	1316	20	Reprezentacija v l. 1906	401	70		
3. Račun „Banke Slavije“			2036	54	Reprezentacija v l. 1907	404	35	1120	25
4. Račun daril			50	—	2. Račun nagrad: Predsedniku	120	—		
5. Račun listov: „Zvonček“			547	66	Tajniku	120	—		
					Blagajniku	100	—	340	—
					3. Račun tiskovin			46	20
					4. Račun zaveznega zborovanja v Radovljici			285	89
					5. Račun uprave			538	74
					6. Račun blagajne: Gotovina dne 31. decembra 1907			1665	59
			3996	67				3996	67

Bilanca.

Aktiva.	Bilanca.				Pasiva.				
	K	h	K	h	K	h	K	h	
1. Račun blagajne: Gotovina dne 31. decembra 1907			1665	59	1. Račun zasebnih posojil: Dolg koncem leta 1906			300	—
2. Račun hranilničnih vlog: Delež hranilnice in posojilnice „Učit. konvikta“	50	—			2. Račun glavnice: Čisto premoženje 31. dec. 1906	1093	33		
5% dividenda za l. 1906	2	50			Čisto premoženje 31. dec. 1907	4420	57	5513	90
5% dividenda za l. 1907	2	50	55	—					
3. Račun društvenine: Zaostala članarina			99	40					
4. Račun listov: „Popotnik“: Prebitok l. 1906 . K 440-70									
Dobiček l. 1907 . „ 666-79	1107	49							
„Učiteljski Tovariš“: Prebitok l. 1906 . K 500-07									
Prebitok l. 1907 . K 2309-02	2809	09							
„Zvonček“: Oddanih l. 1907 K 547-66									
Prebitok l. 1906 „ 161-39 386-27	77	33	3993	91					
Odpis vsled izgube 1907 K 308-94									
			5813	90				5813	90

Volitev pregl. računov.

Za pregledovalce računov so bili izvoljeni na predlog tov. Gnusa K. Kveder, A. Germek in Fr. Juvanec.

Določitev letnih doneskov in druge zadeve.

Na predlog blagajnika Luznarja ostane letnina ista kot je bila v preteklem letu. — Nato določi delegacija po poročilu tov. Šega vzpored za glavno zborovanje. — Tov. Dimnik predlaga, naj se prepusti določitev kraja in časa XXI. glavne skupščine uprav-nemu odboru.

Volitve.

Oddanih je bilo 79 glasovnic. Za predsednika „Zaveze“ je bil izvoljen enoglasno tovariš L. Jelenc (plo-

skanje), za prvega tajnika tov. Drag. Česnik, za blagajnika pa tov. Fran Luznar. — Upravni odborniki za Kranjsko so tov.: Juraj Režek, Jakob Dimnik in Ivan Šega; za Štajersko tov.: Fran Koebek, Anton Gnus, Ivan Strelec; za Primorsko in Goriško tov.: Anton Berginec, Ignacij Križman, Ivanka Sabadinova. — Po „Zavezinih“ pravilih sta v odboru še urednika M. J. Nerat in E. Gangl.

S to izvolitvijo je jugoslovansko avstr. učiteljstvo pokazalo, da zaupa dosedanjemu vodstvu popolnoma, ker ve, da edinole v skupnosti in vztrajnosti dosepe do svojega zviševnega smotra. — Z združenimi močmi krepko naprej!

Predlogi in nasveti.

Tovariš E. Gangl utemeljuje svoje predloge:

I. Socialni odseki okrajnih učiteljskih društev imajo nalogo, da popolnoma nepristransko in verodostojno preiščejo vsak slučaj discipliniranja ali preganjanja vsakega učitelja in vsake učiteljice v svojem okraju.

II. O vsaki taki preiskavi je sestaviti socialnemu odseku strogo natančen zapisnik, ki ga je z vsem obtežujočim ali zagovarjajočim materialom poslati vodstvu „Zaveze“ ne da bi to posebe prosilo zanj.

III. Vodstvo „Zaveze“ sme tudi javnosti, t. j. javnim osebam, časopisju, korporacijam nasproti razpolagati s pripisanim gradivom,

gumni to nič ne stane, pač pa mnogo koristi. Pogum je tista stvar, ki vse premaga. Če vas doslej niso pogazili, vas tudi v prihodnje ne bodo. —

Komentar k tem besedam naj si napravi vsak sam!

Dne 8. t. m. so zborovali klerikalci v Mirni na Goriškem. Govoril je tudi znani Terseglav, in sicer, kakor poroča „Slovenec“ (štev. 206), tako:

Kulturna bodi naša organizacija s tem, da konkurira z nasprotniki na vseh poljih prosvete: znanstvu, umetnosti, organizaciji itd. To več izda kot dokazovanje po knjigah. Kulturna bodi tudi na ta način, da pripravi nasprotnike, zlasti liberalno učiteljstvo, ki trpi na tem, da je prenizko za visoke ideale krščanstva, do tega, da se bodo več učili, da se jim bo dušno obzorje razširilo! Kulturni boj nikoli ne poneha — veliko bomo dosegli, če vsaj to dosežemo, da se bo bil na obeh straneh pošteno in načelno. Bodi mirenski mladeniški shod prvi slovenski protest proti zborovanju liberalnega učiteljstva v Gorici. Zato predlaga govornik sledečo

resolucijo proti liberalnemu učiteljstvu:

„Mladeniči, mladenke in možje iz cele Goriške, zbrani na stotine na mladeniškem tečaju v Mirni pri Gorici, protestirajo proti sklepom in resolucijam svobodomiselnega učiteljstva v Gorici, ki se je ondi postavilo očito nasproti idealom krščanske in ljudske vzgoje, protestira pa ogorčeno tudi proti šolskim oblastem, ki, mesto da bi bila nepristranska, zapostavljajo krščansko misleče učiteljstvo za svobodomiselnim. Mladeniški shod izjavlja, da bo vsak posameznik v mladeniški organizaciji, kar je v njegovih močeh, delal na to, da onemogoči z bojem z vsemi sredstvi, ki so za to na razpolago, delovanje protikrščanskega učiteljstva v šoli in izven šole.“

Interesantno je, da so prej protestirali proti našim sklepom in resolucijam, preden so jim bile znane. Drugič pa so protestirali tudi proti temu, o čemer v Gorici nismo govorili. Smešno in hudobno!

V isti štev. „Slovenca“ čitamo, da je govoril na zborovanju „Slomškove zveze“ tudi Jaklič! Dejal je:

Kako je pri nas na Slovenskem? Tudi na Kranjskem je velik del učiteljstva v taboru tistih strank, ki imajo v načrtu razporoko, razkristijanjenje človeške družbe, svobodno šolo itd. Mislim, da govorim po volji in po srcu vseh, če rečem: Ljudje, ki imajo tak program, naše mladine ne morejo vzgajati, naj tudi pravijo, da so kristjani. — Ti učitelji, ki sem jih označil zdaj, so združeni v „Zavezi jugoslovanskih učiteljev“, katera je svoj čas izjavila, da je privesek stranke „Slovenskega Naroda“. Lani so imeli ti možje v Radovljici shod ter so naravnost izjavili, da hočejo svobodno šolo, t. j. šolo, kamor bi duhovnik ne imel vstopa. Tudi na današnjem zborovanju v Gorici bodo najbrž isto ponavljali in zahtevali. — Po tem, kar sem vam razložil, boste, cenjeni zborovalci, lahko izprevideli, kako velik je razloček med današnjim učiteljstvom, in kolika škoda v dušnem oziru nastane lahko za vaše drage otroke, če bi jih učil in odgojeval učitelj, ki je protiverskega mišljenja, ki hoče, da bi se krščanski nauk odtrgal mladini. Dolžnost naših somišljenikov je, da povsod podpirajo učitelje krščanskega mišljenja, ki so v „Slomškovi zvezi“. Višji krogi jim niso naklonjeni; če bodo pa spoznali, da je ljudstvo ob strani Slomškarjev, bodo tudi ti izpregledali in izpremenili svoje mnenje. — Vpliva na šolo doslej niste dosti imeli, a imeti ga morate. Vi zidate šole, vi plačujete stroške, vpliva pa vam niso dosti pripuščali doslej. To razmerje je nezdravo. Spodobilo se, da imate pri nastavljanju tistih, ki jih plačujete, tudi besedo in moč. Poslanec S. L. S. bomo skušali te nezdrave razmere odpraviti in ljudstvu dati več pravic, dobrim učiteljem pa primerne plače. Onemogočiti je treba, da bi taki učitelji, ki so nasproti težnjam naše stranke, ki se družijo s protiverskimi strankami, sodelovali pri vzgoji naše dece, da bi bili vzgojitelji otrok krščanskih staršev. —

Tudi k tem besedam naj si napravi komentar vsak sam!

„Kmečka zveza za ljubljansko okolico“ je zborovala dne 8. t. m.

Dr. Mauring, župnik na Igu — prosimo: dr. Mauring!!! — želi glasom

„Slovenca“ (štev. 207) nekaj pojasnil zaradi bremen za šole, zlasti z ozirom na šolo na Igu, kjer se je ustanovil 4. razred proti volji krajnega šolskega sveta, občini naložilo stroškov, sedaj pa 4. razreda ni, ker manjka otrok; saj imajo še sicer poldnevni pouk. Opozarja tudi na obnašanje nekaterih učiteljev, ki ne izvršujejo svoje visoke dolžnosti, ampak so bolj podobni špijonom; to so grobokopi kmečkega stanu. (Prosimo: dr. Mauring opozarja — na obnašanje!)

Dr. Šusteršič kot član deželnega šolskega sveta pojasnjuje, da je deželni šolski svet bil dosedaj v liberalnih rokah. Vsak liberalni učitelj, če je bil tudi najmanj vreden, je našel pri deželnem šolskem svetu kakšno zaslobo in potuho. Ti učitelji nimajo smisla za versko-nravno vzgojo mladine; namesto da bi se pečali s tako vzgojo, agitirajo za liberalno stranko, zraven pa upijejo, da so slabo plačani. Za oštarijo pa imajo vedno denarja... (Strašno lepo in fino!) Ta stvar se je sedaj nekoliko spremenila. Sedaj sta v deželnem šolskem svetu dva pristaša S. L. S., ki bosta za to skrbela, da se vetrič obrne. — Zadnjič se je pripetilo, da je deželni šolski svet nekega učitelja, kateremu se nobenega otroka več v roko dati ne sme, ker se je vedel na tak način, da je šolske otroke naravnost kvaril (pogovarjal se je z osemetnimi deklamacijami o stvarih, o katerih je mene sram, da bi govoril z vami možmi), — in tega učitelja deželni šolski svet ni sklenil odstaviti, ampak da se ga premesti. Govornik je enemu gospodov, ki je glasoval za tako milo kazen, rekel: Vi svojega otroka temu učitelju gotovo ne zapuete niti pet minut. In dotičnik je molčal. — Mi smo predlagali, da se tega učitelja odpusti iz službe, a smo propali za eu glas. Sicer pa še knjige in spisi v tej stvari niso sklenjeni. Deželni šolski svet se je obrnil do okr. in krajnih šolskih svetov, kdo bi tega učitelja hotel sprejeti, in liberalni šolski sveti so ga odklonili. (Po katerih zakonitih določilih pa je tako postopanje dopustno?) Da se te razmere zboljšajo, je potrebno, da mi v prihodnjem deželnem zboru sklenemo tak šolski zakon, kakor ga imajo na Nizjem Avstrijskem, da dobi imenovanje učiteljev tisti v roke, ki jih plača. Bodite čisto mirni: kakor hitro mi prevzamemo gospodarstvo v deželnem zboru, če bo pri prihodnjih volitvah kmečko ljudstvo složno, napravimo v tem oziru red. Kar je poštenih učiteljev, če tudi so liberalni, ako store svojo dolžnost, njim se ni ničesar bati; pač pa tistim razposajenim elementom, ki jim ni za blagor naših otrok, ki nečesto pojmiti, da so otroci naš najdražji zaklad, prihodnost naroda. —

No, kakor se vidi, ne bo tako hudo, kakor bi rada Lampe in Jaklič!

V 208. štev. piše „Slovenec“:

Vsi štirje goriški okrajni šolski nadzorniki so se udeležili skupščine „Zaveze“ v Gorici. Mi tem štirim gospodom le čestitamo na dobrem teku, s katerim so povzili „predavanje“ črnovrškega učitelja Silvestra o „klerikalizmu“. Če bi jim bila ta dika slovenskega liberalnega učiteljstva povrh prebrala še svojo čedno disciplinarno preiskavo, potem bi se bil gotovo dobri okus teh štirih gospodov okrajnih šolskih nadzornikov pokazal v še lepši luči. Kakor se vidi, se štirje okrajni šolski nadzorniki dobro počutijo v Silvestrovi družbi. —

Dostavljamo: Pri Silvestrovem predavanju ni bilo nobenega nadzornika. Koga pa bodi sram, to se bo videlo takrat, ko objavimo Silvestrov referat.

Sklepamo: V štirih zaporednih številkah je napravil „Slovenec“ učiteljstvu devolj usluge. Vse v čast božjo!

Krauzejeva osnova pedagogike.

Črtice. Priredil Janko Polák.

(Dalje.)

VI.

Pri druženju predstav potom enakovrstnosti ločuje duša važno od nevažnega in družijo važno v celote. Te celote imenujemo pojme. Pojem je torej duševna celota, dobljena potom druženja skupnih delov, enakovrstnih celotnih predstav. On je v duševnem življenju zaradi tega tolike važnosti, ker družijo v sebi vse ono,

kar smo dobili po dolgi poti ravnokar omenjenega druženja. Vsoto vseh celotnih predstav, ki jih obsega pojem, imenujemo obseg pojma. Vsebino pojma pa imenujemo vsoto skupnih posameznih predstav. Čim manj je celotnih predstav, tem več je posameznih predstav. Narobe pa tudi velja. In iz vsega tega razvidimo, da stojita obseg pojma in vsebina pojma v nasprotnem razmerju. Od dveh enakih pojmov je oni, ki ima večji obseg, vsekdar važnejši nego pa oni, ki ima večjo vsebino.

Pojem ima svojo pravo vrednost takrat, kadar je čist in čist je takrat, kadar družijo v sebi samo skupne posamezne predstave združenih enakovrstnih celotnih predstav.

Kadar pojme družimo in mesebojno primerjamo, pravimo, da sodimo. Za vsak sod je treba najmanj treh pojmov. Prva dva postavimo v razmerje, tretji pa kaže nasprotnost razmerja med obema. Duša postavlja pojme v razmerje tako, da vstavi enega kot delni pojem v drugega, ali pa da vstavi oba kot delna pojma v tretjega. Vsak sod da pojem razmerja. In s tem se duša bogati. V tem pa ravno tiči vrednost sode, ki je tem večja, čim jasnejši je bil sod, t. j. čim čistejši so bili v razmerje postavljeni pojmi in čim jasnejše je bilo razmerje izraženo.

Tudi sodi hrepene po medsebojnem razmerju. In tako nastane sklep. Za vsak sklep je treba najmanj treh sodov. Prva dva postavimo v razmerje, tretji pa nam izraža razmerje. Prva dva sode imenujemo postavo, tretjega pa imenujemo izvedbo.

Sode stavimo v razmerje na dva načina.

V prvem načinu jih stavimo tako, da izraža prvi sod splošno resnico, drugi pa imenuje manj važen pojem k važnemu pojmu iz prvega sode in tretji sod pa nanaša oni v prvem sodu važnemu pojmu nanašajoče se posamezni pojem na manj važni pojem drugega sode. V drugem načinu pa jih stavimo tako, da družijo izvedba vrsto, v podstavah izrečenih posebnih sodov v splošen sod. Prvi način sklepanja imenujemo razstavljajoče sklepanje, drugi način sklepanja pa imenujemo sestavljajoče sklepanje. Vsak sklep obogati dušo za pojmovno razmerje. In v tem tiči vrednost sklepanja, ki je tem večje vrednosti, čim jasnejše je sklepanje, t. j. čim čistejši so pojmi, čim jasnejše je bilo razmerje sodov in čim izrazi-tejše je razmerje pojmov.

S tem, da duša sodi in sklepa, pravimo, da misli. Izraz misli je govor. Govor označuje pojme z besedami, sode pa označuje s stavki.

Razum imenujemo duševno moč mišljenja.

Pojme dobivamo na dva načina in zaradi tega razločujemo tudi pojme, dobljene potom izkustva in pa pojme, dobljene potom razuma.

Duša hrepenti neprestano vsebino predstav razmnoževati, osvojevati, uporabljati in ohranjevati. Zaraditega družijo duša potom razuma pojme v vedno večje celote. In tudi te celote družijo ona zopet v velikanske celote. Te celote pa si naniza ona tako, da ji treba samo hoteti in pred njo leži odprto vse njeno bogastvo. In čim več takih celot si duša osvoji, tem višje razvito je njeno življenje in tem bolj se oddaljuje najnižjemu in srednjemu svojemu življenju in se dviga potom stalnosti in moči k svojemu smotru.

In ko dospo do tega smotra, pravimo, da si je pridobil človek značaj.

Delujoče pojmovno zvezovanje v duši imenujemo nazore. Imamo nizke in visoke nazore. Hiša je nizek, a lepota je visok nazor. Zakaj v prvem vidimo samo en pojem, v drugem pa vidimo obilico pojmov, ki izražajo pojem lepote.

V najnižjem duševnem življenju o duševni vsebini sploh ne moremo govoriti. V srednjem duševnem življenju jo tvorijo predstave. In v najvišjem duševnem življenju jo tvorijo nazori.

Spomin je tista silna moč, ki hrani nazore neizpremenjene in jih podaja o vsakem času zavednosti. Domišljija pa je tista silna moč, ki nazore pretvarja.

V najnižjem duševnem življenju nima duša vsebine kot take. Zakaj vse ji dohaja takorekoč sproti iz snovnega sveta. Drugače je to pri najvišjem duševnem življenju. V tem življenju dobljena vsebina je pridobljena po duši sami in zaraditega vidi človek v nji samega sebe potom delovanja, provzročena po nji. V najvišjem duševnem življenju nastale predstave in pojmi prehajajo v nazore in se v teh razvrste potom sodov in sklepov. Delova-

nje nazorov in s tem samostojnost človeka se kaže predvsem v predstavi in mišljenju. Če se vrše predstave in mišljenje hitro in lahko, občuti to duša prijetno. Če pa se vrši vse to počasno in težko, pa občuti duša vse to neprijetno. Nazori vplivajo torej tudi na čutenje. In to čutenje imenujemo čisto duševno, da ga ločimo od telesnoduševnega, ki polni najnižje duševno življenje.

Telesnoduševno čutenje in tudi čisto duševno čutenje zbuja v duši hrepenenja. Prvo zbuja nagon in poželenje, drugo pa volja. Kakor nagon in poželenje tako se javlja tudi volja v telesnem delovanju. A razloček med njima je velikanski. Zakaj volja se lahko upre nagonu in poželenju. A tega o nagonu in poželenju ne moremo trditi. In kdor ravna po volji nezavisno od nagona in poželenja, pravimo, da dela razumno. In ko dospo duša do onega viška, ko ne dela več po nagonu in poželenju, temveč po nazorih in volji, začne živeti ono življenje, o katerem sem govoril v začetku druge črtice.

Nazori se podvržejo sčasoma drug drugemu in dospo končno do neke takoiimenovane celote nazorov. Ta je zavisna od nadarjenosti in volje. Nazori nižje vrste so oni, ki se nanašajo navadno na stan. Izmed nazorov višje vrste pa je najbolj razvito samoljubje.

Kateri nazori pa so pravi in bi morali biti pravi, o tem pa govori nauk o čednostnem življenju. (Konec.)

Hranilnica in posojilnica „Učit. konvikta“ v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom
e je dne 1. kimavca t. l. preselila
v Gradišče št. 4, I. nadstr.
t. j. v poslopje, kjer je Učit. tiskarna.

Pritožbe naj bodo na dnevnom redu.

Že pred 40 leti so Slovenci na taborih zahtevali slovenskih šol, osobito slovenske univerze! Takratni ministrski predsednik Giskra ni sicer odrekel slovenskim poslancem pravice do visoke šole, a izgovarjal se je s tem, da država nima sredstev, in svetoval Slovincem, naj si s a m i postavijo svoje vseučilišče. Sedaj čez 40 let svetuje nekaj sličnega sedanji ministrski predsednik Beck Čehom, ki zahtevajo od njega češki notranji uradni jezik, ko jih baje s tem tolaži, da jim pravi, naj si ga s a m i izvojujejo. In kremeniti češki uradniki, sodni, davčni, politiški, se baje po tem ravnajo in uradujejo že povsod pri notranjem poslovanju v češkem jeziku.

Kar store češki uradniki v svojem uradu, to naj bi storili slovenski učitelji, ki podučujejo v utrakvističnih šolah in razredih, v katerih je večina slovenskih otrok. Slovenski učitelji naj bi pač tudi v teh razmerah poučevali po svoji zdravi pameti, po priznanih dobrih metodah, po najboljših pedagoških načelih, t. j. posluževali naj bi se pri pouku in vzgoji največ materskega jezika svojih učencev. Per analogiam bi se ravnali slovenski učitelji torej v teh razmerah po nasvetu ministra Beeka.

Težje se je pa Slovincem ravnati po nasvetu ministra Giskre, da bi si namreč s a m i postavili svoje šole. Za to smo presiromašen narod! Potom družbe Ciril-Methodove storimo sicer veliko in bi še več storili, ako bi bili edini. — Ker smo pa postali nesložni in ker so naša denarna sredstva nezadostna, iskati moramo druga pota, in sicer pravna pota, pota pritožb, pota rekurzov itd. Težko je sicer kaj takega nasvetovati, ker je Avstrija po izreku nekega Angleža v pravnem oziru jako degenerirana in je v tem oziru močno opešala. Vendar moramo Slovenci poizkusiti, da vsaj svojo čast rešimo, če smo že obsojeni na narodno — smrt.

Zaraditega stavljam sledeči predlog:
„Družba sv. Cirila in Methoda naj posreduje, da se bodo starši, davkoplačevalci, avtonomne korporacije (občine, krajni šolski sveti) pismenim potom pritoževali na merodajne urade (okrajne šolske svete, deželne šolske svete, naučno ministrstvo, upravno sodišče) v zadevi kri-
vic, ki se gode Slovincem v šolskem oziru, ker niso naše šole (nižje